

МУЛЬТИПЛІКАТИВНИЙ ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТРАХОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Дем'янчук М. А.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів

Валікова Є. А.

здобувачка 2 курсу, II (магістерського) рівня освіти за спеціальність

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

В умовах повномасштабної війни страхування набуває особливого значення як ключовий елемент системи фінансової безпеки держави, що здійснює перерозподіл ризиків і сприяє підтриманню стійкості економіки. Військові дії спричинили глибокі структурні трансформації страхового ринку, різке зростання ризиків, зниження платоспроможності населення та зміну попиту на страхові послуги. Відтак зростає потреба у дослідженні здатності страхових компаній адаптувати бізнес-моделі до нових умов, формувати ефективні механізми ризик-менеджменту та забезпечувати фінансову стабільність. Метою цього дослідження є опрацювання теоретичної моделі мультиплікативного впливу війни на страхову систему України.

У [1] автори детально аналізують особливості взаємодії учасників страхового ринку, зокрема алгоритми адаптації страхових договорів, скорочення діяльності в зонах бойових дій, зміни страхового портфеля. У дослідженні [2-3] акцентується на потребі коригування актуарної політики й тарифів за умов екстремальної невизначеності. Стаття [4] аналізує зміни, які мають застосовувати страхові компанії у своїй актуарній політиці під впливом агресії – зміну базових припущень, резервування, диверсифікацію портфелів та співпрацю з державою.

Війна як зовнішній шок ставить перед страховим сектором принципово нові вимоги: вона поєднує непередбачуваність, системність і високий рівень кореляції ризиків, що ускладнює традиційні механізми оцінювання та управління. У таких умовах страховики змушені шукати баланс між забезпеченням платоспроможності, виконанням зобов'язань перед клієнтами та підтриманням довіри до фінансової системи. Для адекватного оцінювання впливу воєнного шоку на страхову діяльність доцільно застосовувати комбінацію підходів – від класичного risk management до катастрофічних

моделей, макроекономічних моделей ризику та концепцій фінансової резильєнтності. Вони дають змогу враховувати не лише безпосередні фінансові втрати, а й вторинні ефекти, зумовлені поведінковими та інституційними змінами в економіці [5-6].

Таким чином, реальність війни транслює ризики в страхову систему через кілька ключових каналів, які взаємодіють між собою і утворюють мультиплікативний ефект (рис. 1). Фінансові проблеми знижують довіру, поведінкова зміна зменшує базу клієнтів, а нормативні обмеження звужують можливості реагування страховиків.

Рис. 1. Теоретична модель мультиплікативного впливу війни на страхову систему

Джерело: сформовано авторами.

1. **Фінансовий канал.** Падіння доходів населення й бізнесу зменшує спроможність сплачувати премії, що знижує чистий пул страхування. Ураження активів та інвестицій зменшує вартість резервів страховиків. Зростання дефолтів, девальвація і інфляція впливають на адекватність резервів та ліквідність. Наприклад, у наукових дослідженнях зазначається, що втрати активів, руйнування інфраструктури та зростання кредитних ризиків «підмивають капітальну базу страховиків» [7].

2. **Поведінковий канал.** Війна змінює сприйняття ризику серед населення й бізнесу – підвищується страх перед незахищеністю, але водночас зростає скепсис щодо довіри страховикам (чи дійсно виконують зобов'язання). Попит зміщується в бік «програм безпеки» (життя, здоров'я) та максимально простих продуктів з мінімальним обсягом страхування майна у прифронтових зонах. У звітах українських аналітиків відзначають, що багато клієнтів очікують державних гарантій або переконані в тому, що страхові компанії не зможуть

виконати взяті на себе зобов'язання під час війни [1; 8].

3. Інституційний канал. Рішення регулятора (НБУ, уряд), норми законодавства в умовах воєнного стану, обмеження доступу до перестрахування, міжнародні контакти, державні гарантії – все це формує рамки, у яких працюють страховики. Наприклад, правова регламентація страхових відносин за умов воєнного стану змінюється: дозволи на затримки виплат, зміни в умовах договорів, адаптація форс-мажорних положень [9]. У частині інституційної підтримки важливо згадати роль ЕСА, міжнародних агенцій (MIGA, DFC) у покритті воєнних ризиків, а також ініціативу держави щодо законодавства про воєнне страхування.

Отже, війна виступає не лише деструктивним зовнішнім шоком, а й каталізатором системних трансформацій у страховому секторі, формуючи нову архітектуру фінансової безпеки держави. Ефективне функціонування страхової системи в умовах війни потребує переосмислення моделей ризик-менеджменту, розвитку воєнного страхування та посилення інтеграції із загальнодержавною стратегією економічної резильєнтності.

Література:

1. Бровко С. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. Вип. 67. Одеса, 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-24>. (дата звернення: 23.10.2025)
2. Стеценко Є.В. Сучасні тенденції страхування військових ризиків в Україні. *Економіка і управління: зб. наук. праць*. Вип. 2. Київ, 2024. С. 114–121. DOI: <https://doi.org/10.36919/2312-7872.2.2024.114>. (дата звернення: 23.10.2025)
3. Užík J., Yeremenko O., Sidelnik N., Koriahina T., Mormul M. Time gap of the impact of risk insurance, life insurance and reinsurance on social progress: the case of Ukraine. *Insurance Markets and Companies*. Vol. 202314. Is. 1. P. 153–168. DOI: [https://doi.org/10.21511/ins.14\(1\).2023.13](https://doi.org/10.21511/ins.14(1).2023.13). (дата звернення: 23.10.2025)
4. Brydun I. The influence of military risks on actuarial policy within conventional lines of insurance in Ukraine. *Education and science of today: intersectoral issues and development of science: VIII International scientific and practical conference*. Cambridge, May 9, 2025. Cambridge, UK, 2025. P. 54–59. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-09.05.2025.009>. (дата звернення: 23.10.2025)
5. Huang F. W., Lin P., Lin J.-H., Chang C.-H. The impact of war on insurer safety: a contingent claim model analysis. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2023. Article number 655 (2023). DOI: <https://doi.org/10.1038/s41562-023-01592-2>. (дата звернення: 23.10.2025)
6. Wang Z., Liu S., Wei Y., Wang S. Estimating the impact of the outbreak of wars on financial assets: Evidence from Russia-Ukraine conflict. *Heliyon*. 2023. Vol. 9. Is. 11. Article number e21380. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e21380>. (дата звернення: 23.10.2025)

23.10.2025)

7. Добрик Л., Абрамов М., Рябінін І. Воєнний вплив на страховий ринок України: аналіз перешкод та реструктуризація фінансового ландшафту. *Review of transport economics and management*. 2024. Вип. 10. №26. С. 218–229. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/292851>. (дата звернення: 23.10.2025)

8. Маршук Л.М., Поплавська Є.М. Виклики ринку страхування в Україні у воєнний період. *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. Is. 2. P. 2. P. 26–29. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-21-02-008>. (дата звернення: 23.10.2025)

Міловська Н.В. Правова регламентація страхових відносин у період дії воєнного стану в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Київ, 2024. Т. 33(74). №3. С. 44–51. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.3/08> (дата звернення: 23.10.2025)